

НАТПЕВАВАЊЕ СА БЕЗНАЂЕМ

Стојан Обрадовић, *Светови непознатих додира*, Рашка школа, Београд, 2012

Познати немачки песник, Рајнер Марија Рилке, рекао је једном приликом да су потребне године живота, да би настао један добар стих. Обрадовићева књига *Светови непознатих додира*, јасно показују да се добри песнички текстови ослањају на аутобиографско као искуствено, али и на аутобиографско као интелектуално. Да је то тако, на то нас упућује и упозорење са почетка књиге у коме се каже да су од песама у овој књизи могли настати разни циклуси, као рецимо *Душа, У трци према непознатом циљу, Звезда Сна*, којих у књизи нема, али да је душа остала слободна у непрекидном дрхтају, односно да се изразила на један вербални начин из оног мноштва виртуелних могућности. Читалац ових песничких текстова треба да има у виду да њихова интелектуална раван није усмерена само према онтолошком, а то значи према разоткривању језика и механизма настајања песме, него и према метафизичком, а то значи према души, према разуму и њиховим непознатим ишћезавањима, према местима апсолутног постојања, или како то Обрадовић лепо каже, употребљавајући императивну форму, *Изван светова које познајемо/Изван света коме припадамо*. Програмски текст који смо овде цитирали, који је насловљен као *До понора унутрашњих*, најбоље показује концепт песништва које овај песник заговара. Ако се у овом тексту заговара окретање према *световима апсолутног постојања*, онда то значи да примарно није окретања према језику и његовим структурама, него запућеност према прабићу, прапостојбини, према просторима где су исходи непознати. Овај уводни текст најбоље показује природу путовања песничке душе: до поимања живота и смрти најчешће се долази, а то песник и чини, кроз разне облике нежности и бола. Душа је за песнички субјекат слика сенке или њено наличје, душа је део *Апсолута* или како песник каже *савршеног Сна*, али је она и део *Стварног* које нас одводи према световима непознатих додира и нејасних исхода.

Колико је Стојан Обрадовић **озбиљан** песник најбоље се види из три уводне песме ове књиге: *До понора унутрашњих, Душа, Упутство за рад програма душе*. Свака душа има неку врсту програма понирања у разне облике нежности и болова, у непознате светове изван ума, с друге стране обичног разума. Они који нису могли издржати значење света, а желели су да се приближе *Апсолуту*, макар кроз језик и структуре њему својствене, могу то у овој књизи урадити кроз програм рада душе. Наиме, по Обрадовићевом убеђењу, свака душа, па и песничка, ради по принципу компјутерског менија, а то значи да постоји главни програм и потпрограми који се хране сликама из прошлости, исечцима снова и бола, сликама пробуђене хистерије, сликама радости и наде, стиховима по избору, итд. Колико је Обрадовић **филозофски** настројен песник, најбоље се може схватити по његовом схватању егзистенције душе, а ту се најјасније види њеово наслањање на хеленске филозофске системе. Тело је посуда у којој душа обитава, а кад се тело уруши као

стара кућа, душа наставља своју егзистенцију негде другде. Све што постоји од вајкада се налази у сталном превирању, мења се, само је душа вечна. Кад човек умре, а песма *Према непознатим звездама* то лепо показује, он не пропада у буквалистичком смислу речи, зато што се његова душа из плотског сели у небеско. У складу са учењем о ониричком карактеру рада душе, не зна се шта припада прошлости, шта садашњости, а шта будућности – мислим на песничке слике. Не зна се шта је искуствено, шта је књишко, све је у некој фантазмагоричности и у неком кошмарном пробијању најразличитијих слика у артикулацију песничког текста; једноставније речено, није могуће установити организациону структуру или перспективу настанка песме. У имагинативном хаосу гурају се песничке слике изгубљених фотографија, прочитаних стрипова из детињства, одгледаних филмова, набујале реке, наранџасто-црвени пејзажи градова, преријских ноћи, несталих народа који су волели коње и децу, једне лепотице која је са песничким субјектом трагала за светлошћу несталих звезда, борила се против бескрајне усамљености и уништавања људи, итд.

Ако се кроз овај главни програм установљавају општи обриси песничког субјекта и света у коме се живи, ако се кроз овај програм, пун оргиналних слика и семантичког обиља, установљава идентитет, први, други и трећи потпрограм, односно песнички текстови у њима, искушавају идентитет, метафоризују га до потпуне оргиналности. Наиме, у потпрограмима доминирају слике воде, набујалих река, откинутих мостова које сидре имагинативни и стварни живот песничког субјекта. Вода се појављује у различитим елементарним формама као што су киша, водена завеса, поплава, бујица. Познато је да се вода у песништву од библијских времена појављује као елеменат креације или стварања света, али и као елеменат деструкције тог истог света. У раду имагинације песничког субјекта вода поприма значења искушења, недаћа са којима се свако сусреће, борбе у падања, посрнућа и одолевања. Да смо на правом трагу када на овај начин читамо ове текстове, најбоље показују лирски јунаци који плове на откинутом мосту набујале имагинативне реке између детињства и зрелог доба, песнички субекат, сестра и мајка. Бића женског пола иначе се у овим песничким текстовима појављују као бића заштите, као инстанце смисла и лепоте у страшној долини суза кроз коју песнички субјекат пролази. Свет детињства, женска бића чине смисленим и лепим.

Рад имагинације не дозвољава да се лако установи граница између света детињства и света одраслих људи, као што је немогуће установити где је та граница између дживљеног и имагинативног. Песнички субјекат се стално присећа времена прошлих и призива времена будућа. Тачно је да Обрадовићеви имагинативни путеви најрадије вијугају топосом града, како је то Даница Столић у *Поговору* лепо приметила, али је још тачније рећи да је Обрадовић песник граничних ситуација и егзистенцијалне устрепалости бића. Ако душа представља онај спиритуални узлет према метафизичком и онтолошком, онда је трошност тела разлог да се размишља о границама бола, о патњи, пропадању и тихом нестајању. Без обзира да ли је реч о затвореницима/заточеницима који на зидовима остављају егзистенцијалне поруке краха, о болесницима на операционим столовима, или о апаратима за одржавање људи у животу, јасно је да је тело трошан материјал који је подложен замору. Нема тела без душе, нема егзистенције без симболичног језика и знакова постојања. Страх и бол, смрт и дезинтеграција, а то су она стања која

прате живот човека, то су наши пратиоци још од рођења. Целокупан људски живот само је припрема за смрт, једна величанствена испратница, реквијем размене између два раздвојена света, то је начин ишчезавања налик на бродове од папира у набујалој реци. У сновима Највишег ума сенка таме се шири и напредује ништећи људску патњу и њен смисао. Ако је смрт стварност које нисмо свесни, снови су разлог нашег постојања и узрок нашег умирања. У том прамену таме, једино смисао има оно због чега се бол и подноси, а то је љубав која се може назвати разлогом створеног. Обрадовић је филозофски настројен, библијски фундиран песник, меланхоличан, он још увек држи до система вредности који оличавају породица и милешевски бели анђео, а то значи метафизика и језик уметности. Писати за овог песника по вокацији, а филозофа физике по занимању, значи савладавати празнину, места неодређености, натпевавати се са безнађем, одолевати накарадној креацији.

Мирољуб Јоковић